

ingediend op **1119** (2021-2022) – Nr. 2
2 september 2022 (2021-2022)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Kristof Slagmulder, Johan Danen,
Brecht Warnez en Koen Daniëls

over het voorstel van resolutie

van Hannelore Goeman, Steve Vandenberghe,
Katia Segers, Caroline Gennez en Conner Rousseau

over de gelijkschakeling van de regelgeving
over de terugbetaling van inschrijvingsgelden
bij een heroriëntering in het hoger onderwijs

Documenten in het dossier:
1119 (2021-2022) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

verzendcode: OND

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Loes Vandromme, Hilâl Yalçın;
Jean-Jacques De Gucht, Gwendolyn Rutten;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Tom Ongena;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door de Vlaamse Interuniversitaire Raad	4
1.	Inleiding door Saskia Bas	4
1.1.	Heroriëntering voor aanvang van het academiejaar	4
1.2.	Heroriëntering na aanvang van het academiejaar	4
1.3.	Enkele bedenkingen	5
2.	Toelichting door Martine Baelmans	5
2.1.	Drempels bij heroriëntering	5
2.2.	Heroriënteren en studiesucces	6
2.3.	Conclusies	7
II.	Uiteenzetting door de Vlaamse Hogescholenraad	7
1.	Algemene bezorgdheden over een harmonisatie van het studiegeld bij heroriëntering	7
2.	Het financiële plaatje	8
2.1.	Voor de start van het academiejaar	8
2.2.	Binnen een maand na de start van het academiejaar	8
2.3.	Na de eerste examenperiode	9
3.	Praktische bezwaren	9
4.	Beleid richten op vroegtijdig heroriënteren?	9
4.1.	Relatie tussen heroriëntering en de slaagkansen	9
4.2.	Het belang van het moment van heroriënteren	10
4.3.	Heroriëntering stimuleren binnen de eerste weken van het academiejaar	10
III.	Uiteenzetting door de Vlaamse Vereniging van Studenten	11
1.	Visie op oriëntering en studievoortgang	11
2.	Voorstel van resolutie	13
3.	Verzameldecreet in opmaak	14
IV.	Bespreking	15
1.	Tussenkomsten van de leden	15
1.1.	Johan Danen	15
1.2.	Kathleen Krekels	16
1.3.	Hannelore Goeman	17
1.4.	Brecht Warnez	18
1.5.	Kristof Slagmulder	19
1.6.	Loes Vandromme	20
2.	Antwoorden van de VLIR, de VLHORA en de VVS	20
3.	Replieken van de leden	26
	Gebruikte afkortingen	28

Op 21 april 2022 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een hoorzitting over het voorstel van resolutie over de gelijkschakeling van de regelgeving over de terugbetaling van inschrijvingsgelden bij een heroriëntering in het hoger onderwijs.

De focus van de hoorzitting werd verbreed naar de knelpunten bij heroriëntering in het hoger onderwijs.

Voor deze hoorzitting werden de VLIR, de VLHORA en de VVS uitgenodigd, met als sprekers:

- Julien De Wit, bestuurder Sociale Zaken en Diversiteit, en Dylan Couck, Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS);
- Karen Weis, diensthoofd Studentenadministratie Hogeschool PXL (VLHORA);
- Marc Verdyck, directeur Studentenzaken Thomas More (VLHORA);
- Saskia Bas, directeur Onderwijscoördinatie en Studentenzaken UHasselt (VLIR);
- Martine Baelmans, vicerector Onderwijsbeleid KU Leuven (VLIR).

I. Uiteenzetting door de Vlaamse Interuniversitaire Raad

1. Inleiding door Saskia Bas

Saskia Bas focust op het voorstel van resolutie over de terugbetaling van inschrijvingsgelden bij heroriëntering. Er zijn volgens de spreker drie cruciale momenten in het academiejaar waarop een student kan heroriënteren: voor aanvang van het academiejaar, na de start maar voor de eerste examenperiode en na de eerste examenperiode.

1.1. Heroriëntering voor aanvang van het academiejaar

Bij heroriëntering in deze fase wordt aan UHasselt alleen een administratieve kostprijs aangerekend, geeft de spreker mee. Het is voor de universiteit belangrijk om de drempel van een administratieve kostprijs in te bouwen, om de student te laten nadenken over een bewuste studiekeuze. De instelling zet daarom ook sterk in op het oriëntatieproces voor de start van het hoger onderwijs. Men wil absoluut vermijden dat studenten zich willekeurig inschrijven in verschillende instellingen om pas last minute te beslissen. Dat heeft een enorme weerslag op de kwaliteit van het onderwijs, omdat bij aanvang van het academiejaar de instelling dan geen zicht heeft op het aantal studenten per opleiding. Een drempel om studenten een bewuste keuze te laten maken, is dus nodig.

1.2. Heroriëntering na aanvang van het academiejaar

Uit de cijfers blijkt dat het studierendement stijgt na heroriëntering bij tegenvallende resultaten. UHasselt heeft bijkomend onderzoek verricht naar de termijn die studenten nodig hebben om hun diploma te behalen. Daaruit blijkt dat hoe vroeger studenten heroriënteren, hoe groter de kans dat ze binnen een normale termijn hun diploma halen. Een snelle heroriëntering is dus aangewezen.

De universiteit heeft haar onderwijsconcept daarop aangepast, zodat snel feedback gegeven kan worden. Daarnaast hebben studenten ook informatie nodig over de heroriënteringsmogelijkheden. Dat is ook een drempel in het heroriënteringsproces. De associatie tracht dat op te vangen door een nauwe samenwerking tussen UHasselt en Hogeschool PXL, en studenten goed te informeren over aansluitende richtingen.

Aan UHasselt is het academiejaar voor het eerste jaar van de bacheloropleidingen ingedeeld in vier kwartielen. Het eerste semester is dus opgedeeld in twee kwartielen, zodat na de eerste examenperiode in november studenten al snel feedback

kunnen krijgen over de studierichting en eventuele heroriëntering in functie van de studievoortgang. Dat is volgens de spreker echt een meerwaarde.

Studenten betalen alleen studiegeld voor de opleidingen die ze effectief volgen, licht de spreker toe. Daarvoor werden grensdata gedefinieerd. In de eerste bachelor kunnen studenten uitschrijven tot een week voor de start van de examens. In alle andere onderwijsperiodes is dat tot halverwege de onderwijsperiode en kunnen ze hun leerkrediet en studiegeld terugkrijgen.

Het studiegeld bestaat uit een vast gedeelte en een gedeelte per studiepunt. Als een student in de eerste onderwijsperiode uitschrijft voor de start van de examens, wordt alleen de administratieve kostprijs betaald. De rest wordt terugbetaald. Als ze al examens hebben afgelegd, betalen studenten het volledige studiegeld voor de vakken waarvoor ze onderwijs gevolgd hebben en examen hebben afgelegd. Als studenten uitschrijven in het tweede kwartiel, betalen ze alleen voor die opleidingsonderdelen van het eerste kwartiel en wordt het studiegeld voor de andere studiepunten terugbetaald.

1.3. Enkele bedenkingen

Saskia Bas stelt dat transparantie naar studenten zeker zinvol is. Dat is ook zo voor uniformiteit, maar het moet wel aangepast zijn aan het onderwijslandschap. Elke instelling heeft een eigen specifieke onderwijsorganisatie. Ze geeft als voorbeeld dat de examenperiode niet overal identiek is.

Een wijziging van de terugbetalingsregeling zal de problematiek van de heroriëntering niet oplossen, want daar spelen andere factoren, besluit de spreker.

2. Toelichting door Martine Baelmans

Het is volgens *Martine Baelmans* belangrijk dat wordt nagegaan hoe men studenten kansen wil geven in het hoger onderwijs en wil toeleiden naar een diploma. In Vlaanderen is er een open toegang tot het hoger onderwijs. Men mag daar trots op zijn, maar dat zorgt ervoor dat het eerste academiejaar van een generatiestudent een uitdaging is.

Er wordt al jaren geijverd voor een goede oriëntering: eerst een studiekeuze – een oriëntering – en vervolgens een ijking. Daarvoor zijn al stappen gezet, ondersteund door de overheid.

2.1. Drempels bij heroriëntering

Volgens de spreker rijst de vraag of de drempels gezien moeten worden als hindernissen of als begeleidingsfactoren. Drempels moeten niet altijd pejoratief bekeken worden maar kunnen ook een richtingaanwijzer zijn. Studenten moeten vooral toegeleid worden naar een diploma. Zowel de timing als het studiesucces zijn voor de spreker bepalende factoren.

Wat de timing van heroriënteren betreft, vermeldt *Martine Baelmans* verschillende periodes: voor 1 december, voor 15 maart, na het eerste jaar en later. Die laatste optie komt helaas vaak voor door een herhaald falen binnen de opleiding van de eerste keuze. Dan gaat het om heroriëntering na het tweede jaar omwille van studievoortgangsmaatregelen.

Ongeacht de timing van de heroriëntering spelen twee elementen mee: de sociale context (vriendenkring) en de verbondenheid met de opleiding. Dat zijn drempels om te heroriënteren, maar ook bepalende factoren voor succes.

Bijkomend zijn er drempels bij een vroege of te vroege heroriëntering, waarmee de spreker de heroriëntering tijdens het eerste academiejaar bedoelt. Op dat moment wordt de tweede examenkans – en dus het leereffect na het eerste examen – opgegeven. Een late instroom in een nieuwe opleiding zorgt voor een moeilijker start. Een warme overgang tijdens het academiejaar is er nog niet in het hoger onderwijs. De spreker wijst ook op de verschillende timing van de start van het tweede semester aan verschillende instellingen. De huisvesting is ook vaak een drempel, want de student zoekt vaak in de regio. Het inschrijvingsgeld, als dat van toepassing is, is ook een element.

Het leerkrediet is geregeld en speelt nauwelijks een rol voor generatiestudenten, merkt de spreker nog op.

De drempels hangen dus sterk af van het moment van heroriëntering. De vraag rijst dan of het meest geschikte moment van heroriëntering wel tijdens het academiejaar is, of dit gestimuleerd moet worden of alleen maar geschikt is voor een beperkt aantal studenten dat er baat bij kan hebben.

2.2. Heroriënteren en studiesucces

In het voorstel van resolutie wordt verwezen naar het Vlor-rapport 'De grenzen van de flexibilisering'. Daarin wordt gesteld dat een snelle heroriëntering beperkt blijft en dat het studierendement na heroriëntering stijgt. Dat is volgens de spreker niet verwonderlijk, want het voelt aan als een tweede kans en de keuze is misschien veiliger om met succes af te ronden.

De besluiten in het Vlor-rapport gaan evenwel over iets anders, merkt de spreker op. Ze gaan over de zoektocht of de flexibilisering volledig doorgeslagen is. Men beveelt aan om de coherentie van curricula goed te bewaken en doenbare trajecten uit te stippelen in het eerste jaar en om studievoortgangmaatregelen ook na een jaar mogelijk te maken. De spreker wijst erop dat de KUL de studie-efficiëntiegrens van 30 procent heeft ingevoerd om snelle heroriëntering mogelijk te maken.

Het Vlor-advies heeft het ook vooral over het belang van de vooropleiding, de startcompetenties en de remediëring, en het geven van kansen aan jongeren tijdens het eerste jaar. De onderfinanciering van het hoger onderwijs vormt een bedreiging, zegt de Vlor, dus de te nemen maatregelen mogen niet gepaard gaan met een kostenverhoging. Wat daaraan wordt besteed, komt in mindering van de noodzakelijke begeleiding tijdens het eerste jaar, stipt Martine Baelmans aan.

Vervolgens wijst de spreker op verdere studies over heroriëntering die werden uitgevoerd binnen de Associatie KU Leuven. Het gaat over generatiestudenten professionele en academische bachelor voor de academiejaren 2012-2013 tot en met 2015-2016; in totaal 87.595 unieke studenten. Over de vier cohortes generatiestudenten heroriënteerde ruim 17 procent binnen de associatie. Dat lijkt misschien veel, merkt de spreker op, maar het gaat om alle heroriënteringen, niet alleen binnen de instelling van academische naar professionele bachelor maar ook omgekeerd. Wie heroriënteert naar een andere optie of afstudeerrichting, is niet opgenomen, maar alle heroriënteerders, dus ook wie na meer dan een jaar heroriënteert, is meegenomen.

Martine Baelmans legt verder uit dat ongeveer 10 procent heroriënteert voor 1 december, tussen 10 en 15 procent tussen 1 december en 15 maart en driekwart na het eerste jaar.

Van wie niet heroriënteert in de professionele bachelor haalt 55 procent het diploma en is er 44 procent drop-out. Eerdere studies tonen aan dat een aanmerkelijk aandeel toch nog een hogeronderwijsdiploma haalt binnen de 5 jaar. De spreker

wijst erop dat heroriënteren niet altijd het beste is, maar voor veel studenten noodzakelijk kan zijn. Ze benadrukt vooral dat het tijdstip voor heroriëntering niet eenduidig is. Een veel groter aandeel studenten heroriënteert nogmaals als de eerste heroriëntatie gebeurt tijdens het academiejaar. Dat baart de spreker zorgen. Ze stelt opnieuw de vraag of studenten niet de kans moeten krijgen om het eerste jaar volwaardig en op hun manier af te werken.

Vroege heroriënteerders hebben een hogere kans op een tweede heroriëntering, herhaalt de spreker en het aandeel uitstroom uit de opleiding blijft groter voor vroege heroriënteerders.

Voor de academische bachelors gelden dezelfde vaststellingen, alleen ligt het aandeel dat het diploma behaalt iets hoger.

2.3. Conclusies

Martine Baelmans houdt een pleidooi om studenten maximale kansen te geven en de middelen in te zetten op oriëntering vanuit het secundair onderwijs, studiekeuze, ijkingstoetsen, learning analytics tijdens het eerste semester en een goede studiebegeleiding tijdens het eerste jaar. Ze wijst ook op het belang om niet dadelijk naar iets anders te zoeken, maar te werken aan de binding met de opleiding. Willen slagen is een van de grootste succesfactoren.

De sociale cohesie moet ook versterkt worden. Er is aandacht nodig voor de studiemethode in het eerste jaar en een heldere feedback aan studenten. De KU Leuven heeft dashboards ingevoerd, zodat studenten kunnen zien hoe ze zich verhouden tot hun peers en vorige studentengroepen. Zo kunnen studenten bewustgemaakt worden van waar ze staan. Er zijn vooral stimuli nodig voor actieve participatie aan het onderwijs. Er is een groep studenten die nergens opdaagt, ook niet bij de studiebegeleiding, merkt ze op.

Heroriëntering moet gebeuren waar nodig. Op tijd betekent voor de spreker na het eerste jaar hoger onderwijs. Er is in Vlaanderen geen toeleiding of een zware selectie. Jongeren hebben dus een jaar de kans om uit te vinden welke opleiding bij hen past. Er moet ook nagedacht worden over een zinvolle invulling van het verdere verloop voor wie voelt er niet te geraken, waarbij de spreker verwijst naar de studiemethode, de studiekeuze en de studiemotivatie. Bij heroriëntering komen ze aan de start met een nieuwe cohorte en kunnen ze zich binden aan hun peers.

Er is geen evidentie dat vroege heroriëntering gestimuleerd moet worden. Aan de KU Leuven gebeurt dat dan ook niet. Het belang van een goede studiebegeleiding geldt ook voor de heroriënteerders, want wie snel heroriënteert heeft een grotere kans op een tweede heroriëntering.

II. Uiteenzetting door de Vlaamse Hogescholenraad

1. Algemene bezorgdheden over een harmonisatie van het studiegeld bij heroriëntering

Karen Weis heeft niet het gevoel dat het goedkoper maken van heroriëntering er ook voor zal zorgen dat beter geheoriënteerd wordt. Als het niks kost, wordt de drempel voor de student heel laag om eens iets anders te proberen. Het moet de bedoeling zijn om in een keer de juiste richting te kiezen.

De hogescholen vragen zich ook af of er een noodzaak is voor harmonisatie. Geven studenten aan dat de financiële regeling de reden is waarom ze niet heroriënteren? De spreker hoort die opmerking zelden.

Als transparantie een probleem is, valt misschien wel een en ander op te lossen door in de Codex Hoger Onderwijs op te nemen dat de regeling over studiegelden bij uitschrijving verplicht in het onderwijsreglement moet worden opgenomen. Daarmee wordt bereikt dat studenten op voorhand weten wat de gevolgen zijn.

In de praktijk blijkt ook dat studenten zich weinig zorgen maken over het studiegeld, want de ouders doen thuis de brief open en schrijven het bedrag over. Het is de vraag of aanpassingen aan het studiegeld studenten zal aanzetten tot een betere heroriëntering, want zij betalen doorgaans niet de factuur. Bovendien zijn de financieel meest kwetsbare studenten al beschermd door hun beursstatuut. Dan kost het niets om te heroriënteren binnen de eigen instelling.

Essentieel is natuurlijk een goede oriëntatie voor de eerste inschrijving, benadrukt ook Karen Weis.

2. Het financiële plaatje

De spreker wijst erop dat een inschrijving voor een hogeschool altijd financiële gevolgen heeft. Hoe verder in het academiejaar, hoe hoger die kosten.

Ze maakt daarbij de opmerking dat er vanuit de overheid een beperktere financiering is voor heroriënterende studenten. Als een student heroriënteert binnen de eigen onderwijsinstelling, wordt die alleen gefinancierd voor de tweede opleiding, niet voor de eerste. De gemaakte kosten kunnen dan alleen maar gedekt worden door het studiegeld.

De hogeronderwijsinstellingen hebben al financieringsproblemen. Als het studiegeld ook nog wegvalt, werken ze eigenlijk gratis, wat niet de bedoeling is.

Voor niet-generatiestudenten is er het systeem van outputfinanciering. Voor wie van studierichting verandert, is er dus geen financiering.

Er ontstaat dus een leemte voor de hogeronderwijsinstellingen als het studiegeld wegvalt.

2.1. Voor de start van het academiejaar

In het voorstel van resolutie wordt voorgesteld om heroriëntering voor de start van het academiejaar volledig gratis te maken. Karen Weis somt op wat een hogeronderwijsinstelling doet om iemand in te schrijven. De student moet ingevoerd worden in het systeem en de instelling betaalt het computersysteem per student. Dus registreren, betekent betalen. Er wordt een studentenkaart gemaakt, een startbrochure meegegeven, er worden startdagen met broodjes georganiseerd enzovoort. Een inschrijving uitvoeren, is dus niet kosteloos, benadrukt de spreker. Voor de inschrijving van studenten met bijzondere statuten zoals topsporters, dyslexiestudenten of studenten met een buitenlands diploma zijn ook mensen bezig.

2.2. Binnen een maand na de start van het academiejaar

Hoe verder in het academiejaar, hoe meer kosten gemaakt worden.

Het voorstel van resolutie wil de heroriëntering gedurende de eerste maanden van het academiejaar ook kosteloos maken. Dan is de kostprijs nog hoger, want de lessen zijn gestart en er is personeel aangesteld. Het beleid wordt gevoerd op basis van de inschrijvingen, merkt de spreker op.

2.3. Na de eerste examenperiode

In het voorstel van resolutie staat het voorstel om na de eerste examenperiode een representatief gedeelte van het vaste gedeelte van het studiegeld terug te krijgen. De spreker vraagt zich af over welk deel het gaat en merkt op dat het studiegeld al nodig is om de eerste maand na de start van het academiejaar de kosten te dekken. Als een student alleen betaalt voor het genoten onderwijs en de afgelegde examens is dat een zware financiële kostprijs voor de instellingen.

Ook voor het tweede semester worden de personeelsleden en investeringen bepaald op basis van de studentenaantallen.

3. Praktische bezwaren

Er is een waaier aan onderwijsvormen en indelingen van het academiejaar, legt de spreker uit. De examenperiode is niet decretaal gedefinieerd, dus er wordt – zelfs binnen één instelling – gewerkt met verschillende systemen: kwartalen, blokken, semesters enzovoort. Het is voor een instelling dus al moeilijk om te bepalen wat 'na de eerste examenperiode' betekent, laat staan voor heel Vlaanderen. Ook de organisatie van de tweede examenperiode verschilt.

Karen Weis weet dat het omwille van privacyredenen erg moeilijk is om te controleren wat een student doet als hij aan een instelling vertrekt. Als er bij heroriëntering bepaalde financiële tegemoetkomingen zouden zijn, moet de instelling wel kunnen controleren of die student effectief heroriënteerde. Als dat zou mogen en technisch mogelijk zou zijn, zijn daar ook personeelsleden voor nodig, merkt de spreker op.

Er zijn associaties die het al betaalde studiegeld doorstorten binnen de associatie, maar dat gaat technisch heel moeilijk in de praktijk. Tussen associaties zou dat nog veel moeilijker verlopen.

4. Beleid richten op vroegtijdig heroriënteren?

Marc Verdyck wijst ook op de variabele onderwijsorganisatie. Graduatens worden anders georganiseerd en de studenten zijn nieuwkomers en komen niet uit de oude structuur van het hoger onderwijs met semesters. Dat maakt een verschil en daar moet volwaardig mee rekening worden gehouden.

De graduatens zijn een belangrijk onderdeel geworden van het hoger onderwijs, ook in het kader van inclusie en het versterken van doelgroepen. De onderwijsorganisatie moet daarop aangepast worden.

De spreker is ook nog studentenbegeleider geweest, wat mee bepaalt hoe hij kijkt naar het verbeteren van de heroriëntering.

4.1. Relatie tussen heroriëntering en de slaagkansen

In het voorstel van resolutie wordt verwezen naar het Vlor-advies, waarin staat dat studenten die tijdens het eerste academiejaar heroriënteren nadien een hoger studierendement hebben. In het voorstel van resolutie is dat weergegeven als: "Zoals hierboven al werd gesteld, verhoogt een snelle heroriëntering immers de slaagkansen van studenten in hun verdere studieloopbaan".

Dat staat niet in het Vlor-advies, merkt de spreker op. Daarin staat een correlatief verband en niet dat de snelle heroriëntering op zich de slaagkansen verhoogt.

Er moet voor worden opgelet dat uit een beschrijvend gegeven dat studenten die heroriënteren wat meer slaagkansen hebben, wordt geconcludeerd dat dat de oorzaak is. Uiteraard hoopt men dat de tweede keuze beter is dan de eerste keuze. Dat zou evident moeten zijn, hoewel het maken van een tweede keuze ook soms leidt tot een derde keuze enzovoort.

Studenten die tijdens het academiejaar heroriënteren, hebben maximaal één examenkans gebruikt. Uiteraard zal hun studierendement het jaar nadien hoger zijn, want dan benutten ze twee examenkansen. Volgens de spreker zit er dus een zekere bias in de gegevens.

De bewering dat door vroege heroriëntering de slaagkansen stijgen, wordt volgens de spreker niet aangetoond door de gegevens die aanwezig zijn in het Vlor-advies.

4.2. Het belang van het moment van heroriënteren

Marc Verdyck gaat verder in op de studie van de associatie KU Leuven op een cohorte van 87.000 studenten.

Een veel gehoorde mening is dat studenten die sneller heroriënteren sneller afstuderen. Studenten professionele bachelor die voor 1 december heroriënteren, halen – als ze het halen – iets sneller een diploma. Studenten die tussen 1 december en 15 maart heroriënteren, winnen nauwelijks tijd, als ze al een diploma halen, want de kans daartoe is kleiner bij deze groep. Dan rijst volgens de spreker de vraag of nog verder ingezet moet worden op heroriënteren na 1 december. Als men dat toch doet, tegen welke kostprijs kan dat gebeuren? Zullen er middelen geïnvesteerd worden om de drempels op te vangen die het moeilijk maken om te heroriënteren? In het onderzoek werd nog geen rekening gehouden met de graduataten.

De spreker denkt dat deze kosten heel zwaar zouden zijn. Het betekent dat men rekening moet houden met alle aspecten die het moeilijk maken voor studenten op dat moment. Hij denkt daarbij aan te snel een studiekeuze maken, te snel veranderen, in een programma en een groep terecht komen die al bezig zijn en het missen van vakken van het eerste semester.

Heroriënteren na een semester is volgens de spreker geen doel op zich. Men kan zich afvragen om men iets moet doen voor de zeer snelle heroriënteerders in de eerste weken.

Voor de academische bachelors doet zich hetzelfde fenomeen voor. Studenten die tussen de twee semesters heroriënteren, winnen nauwelijks tijd. Hun studiesucces is kleiner en de tijdwinst is beperkt.

Bij de academische bachelors zitten enkele studenten die tussen de twee semesters overstapten van een hogeschool naar een universiteit. Ook zij boeken geen grote tijdwinst.

4.3. Heroriëntering stimuleren binnen de eerste weken van het academiejaar

Initiatieven om snelle heroriëntering te stimuleren, kunnen tegenstrijdig zijn aan initiatieven om drop-out te verminderen en studiesucces te vergroten.

De spreker geeft een voorbeeld met de zes studiekeuzetaken. Tijdens het oriënteren en kiezen van een studierichting zijn er zes taken. De meeste van die taken verlopen normaal tijdens het laatste jaar van het secundair onderwijs. De laatste taak, de binding aan de studiekeuze, is de belangrijkste voor het verdere verloop in het eerste academiejaar. Dit correleert het sterkst met de inzet van studenten nadien. Het is belangrijk dat die laatste studiekeuzetaak goed volbracht wordt, niet

alleen in het secundair onderwijs, maar versterkt wordt bij de start van het hoger onderwijs.

Een student maakt een nieuwe keuze en moet het gevoel krijgen dat dit is wie hij wil worden. Studenten met een minder goede binding spannen zich minder in voor de studie, geeft de spreker mee, en hebben ook een grotere kans op drop-out. Initiatieven die de binding versterken, zijn niet altijd congruent met initiatieven om snelle heroriëntering aan bod te laten komen.

De spreker geeft als voorbeeld dat de eerste stage in de opleiding Verpleegkunde vaak snel wordt gepland, vanuit het oogpunt om studenten snel kennis te laten maken met het beroep en te laten ervaren of het bij hen past. Achterliggend kan dan snel geheroriënteerd worden als het niet past. Maar de eerste stage is totaal niet representatief voor het werk dat de studenten later gaan doen, merkt de spreker op. In veel gespecialiseerde diensten krijgen de bachelors in de verpleegkunde heel andere taken. De binding versterken, wil op dat moment zeggen dat voldoende ruimte wordt gelaten voor de verschillende taken die ze later zullen uitvoeren en hen in contact brengen met allerlei zaken waarmee ze zich identificeren en zich gemakkelijker binden. Initiatieven waarbij men uitlegt wat de mogelijkheden zijn, versterken de binding, benadrukt de spreker. Dat is een beetje tegengesteld aan initiatieven die vroeg doen nadenken over heroriënteren.

Marc Verdyck gaat nog in op het belang dat Thomas More hecht aan het op tijd ontdekken van de studenten die twijfelen aan hun keuze, van de studenten die risicostudenten zijn, om hen adequaat te kunnen begeleiden. Het project, dat steun geniet van het Voorsprongfonds, is in volle ontwikkeling. Er wordt daarbij gezocht naar studenten met minder doorzettingsvermogen en studenten die zich minder inzetten voor hun studie, te controleren via de leerplatformen. Thomas More probeert ook twijfelende studenten te detecteren, niet om ze per se sneller te heroriënteren, maar om na te gaan wat er aan de hand is en hoe ze zich beter kunnen aanpassen aan het hoger onderwijs. De instelling meent dat deze studenten versterkt moeten worden in hun studie en hun groei. Dat kan betekenen dat men snelle heroriëntering en snelle drop-out probeert te verminderen en niet te versterken.

Meer algemeen stelt Marc Verdyck dat heroriënteren geen doel op zich is. Goede oriëntering in het secundair onderwijs en het goed doorlopen van de studiekeuzetaken zijn erg belangrijk. Een snelle heroriëntering kan voor individuele studenten ontzettend nuttig zijn, zeker in de eerste weken, maar er is geen evidentie dat die snelle heroriëntering tot meer afgestudeerden in het hoger onderwijs zal leiden. Het beleid dat gericht is op het versterken van een snelle heroriëntering, kan in conflict komen met een beleid en initiatieven die gericht zijn op het verminderen van drop-out bij de studenten en het volbrengen van volwaardige studies, besluit de spreker.

III. Uiteenzetting door de Vlaamse Vereniging van Studenten

1. Visie op oriëntering en studievoortgang

Julien De Wit wijst erop dat het maken van een studiekeuze altijd een beetje een sprong in het onbekende is. Een goede oriëntering is dus heel belangrijk en werkt preventief tegen heroriëntering. Dat impliceert ook dat studenten een foutje kunnen maken en nog niet goed weten wat hun sterktes, zwaktes, valkuilen en interesses zijn. Daar bestaan al een aantal instrumenten voor, zoals de Columbustest en persoonlijkheidstesten.

De VVS vraagt dat de studenten goed begeleid worden bij het maken van een keuze, maar ook bij een eventuele heroriëntering. Maar dat wil niet zeggen dat

studenten geleid moeten worden, maakt de spreker duidelijk. Vaak is snel duidelijk dat waar de student naartoe wil niet altijd in overeenstemming is met zijn capaciteiten. De VVS vraagt om de student te zien als een combinatie van capaciteiten en interesses.

Als wordt gewerkt aan een beleid over heroriëntering, benadrukt de spreker dat alle studenten verschillend zijn. Er moet ook nog meer de vraag gesteld worden waarom een student heroriënteert. Informatie hierover kan veel leren. Ging het om een foute inschatting van interesses? Liggen de talenten ergens anders? Is er een lastige thuissituatie?

Er werd al ingegaan op de relatie tussen een vroege heroriëntering en een beter studierendement op langere termijn. De VVS vraagt om al vroeg in het secundair onderwijs in te zetten op oriëntering, zodat de overgang goed verloopt.

Er is een correlatie tussen vroege heroriëntering en een beter studierendement op langere termijn, dus geen causaal verband, maar er zijn verschillende redenen om te pleiten voor vroege heroriëntering, al is het maar omdat later de drempel nog hoger is.

De VVS vraagt ook voldoende aandacht voor pedagogiek. Vaak voelen docenten en professoren dat er iets mis is met een student, naast interesses en capaciteiten. Dan moet gekeken worden naar de manier waarop de student studeert. Is de hoeveelheid een probleem? Loopt hij vast op de indeling van zijn studieprogramma?

In die gevallen zijn er de fantastische mensen van de stuvo's. Vaak merken professoren en assistenten iets op en worden studenten richting monitoraat begeleid, maar zij hebben weinig mensen en middelen om alles op te vangen. De spreker vraagt om extra in te zetten op de begeleiding van studenten, zodat zeker gewerkt kan worden aan hun studiemethode en studenten geholpen kunnen worden.

Democratisch en toegankelijk onderwijs blijft het basisprincipe van elk goed beleid, benadrukt de spreker. Oog hebben voor de financiële implicaties van heroriëntering is ook belangrijk.

Julien De Wit wijst nog op het belang van juiste informatie, om de verwachtingen realistisch te maken. Studenten moeten niet alleen veel informatie hebben over de oriëntering, maar ook over de heroriëntering: waar ze naartoe kunnen, welke gevolgen dat heeft en wat de gevaren en opportuniteiten zijn van andere studierichtingen.

Dylan Couck stelt dat heroriëntering de uitzondering zou moeten zijn en met de oriëntering van studenten de ideale studiekeuze best zo goed mogelijk wordt benaderd.

Er zijn ook situaties waarin de student niet de keuze heeft om in dezelfde opleiding te blijven en moet veranderen omwille van studievoortgangsmaatregelen. Die situaties zijn vaak nog veel moeilijker om een beleid op te enten omdat de redenen waarom de student onvoldoende voortgang maakt uiteenlopend zijn. Er is ook niet altijd voldoende evidentie om te weten wat in bepaalde omstandigheden de juiste keuzes zijn. Vanaf wanneer en op basis van welke informatie kan aan studenten gezegd worden dat hun traject in een bepaalde opleiding eindigt?

Dat gaat over de eventuele kansen op een diploma in de huidige opleiding en de kansen in een eventuele andere opleiding. Dan rijst de vraag waarop de student botst. Ligt de opleiding hem inhoudelijk niet? Is het de manier van werken of van aanbrengen van de leerstof die de student niet ligt? In die gevallen lijkt een heroriëntering evident.

Als het een student is die onvoldoende kan omgaan met de grote verantwoordelijkheid en de vrijheid na het secundair onderwijs, en die het studieproces onvoldoende in eigen handen kan nemen en daardoor onvoldoende slaagt, rijst de vraag of verplichte heroriëntering aangewezen is. Zal de student het in een andere opleiding beter kunnen doen? Alleszins niet zonder enige begeleiding, stelt de spreker. De vraag is of een verplichte heroriëntering het ideale signaal is.

Zijn er problemen met de studiemethode en weet de student niet hoe om te gaan met de grote pakketten leerstof? Studenten komen in feedbackgesprekken na de examens dikwijls niet met de vraag wat de juiste antwoorden waren, maar hoe ze het de volgende keer beter moeten aanpakken. Zal die student het dan beter doen als hij verplicht naar een andere opleiding wordt toegeleid? Als de studiemethode het probleem is, moet de vraag gesteld worden of studieheroriëntering wel aangewezen is.

Er moet ook nagegaan worden welke initiatieven al zijn genomen om de student te remediëren voor hij verplicht wordt om van studierichting te veranderen. Welke kansen werden de student al geboden om de studies zelf meer in handen te nemen en (inhoudelijke) begeleiding te krijgen?

Op dat vlak zijn er verschillen tussen opleidingen en instellingen, onder meer afhankelijk van de middelen om die begeleiding te kunnen aanbieden, stelt Dylan Couck.

Over de rol van lesgevers en studiebegeleiders in het proces kunnen volgens de spreker ook vragen gesteld worden. Als een student aangeeft dat de materie hem, in tegenstelling tot de verwachting, niet ligt, kunnen veel studiebegeleiders de student vaak niet leiden naar opleidingen die aansluiten bij de interesses en competenties van de student. Wie kan dat dan wel? Er wordt een grote verantwoordelijkheid gelegd bij de studenten om die zoektocht te doen. Kan een student die verantwoordelijkheid alleen opnemen als startdata van academiejaren niet op elkaar aansluiten en als er weinig tijd is tussen de bekendmaking van de examenresultaten en de start van een nieuw academiejaar of semester? Het is niet evident voor de student om die belangrijke beslissingen te nemen, concludeert de spreker.

Een tweede belangrijk aspect bij de verplichte heroriëntering is de vraag vanuit welk perspectief de heroriëntering gebeurt. De VVS heeft sterk de indruk dat over studievoortgang en de instroom van studenten in deze en de vorige legislatuur vaak vanuit economisch perspectief wordt geredeneerd. Wat is financieel – gelet op wat de overheid betaalt – het beste om te doen voor de student?

Wat het meest aangewezen is voor het studieproces van de student komt veel minder aan bod. Er is relatief weinig evidentie over hoe studieoriëntering werkt.

Een nog niet aangehaald aspect is de rol van de ouders en de sociale omgeving. Ouders hebben verwachtingen over de keuze van een opleiding en kunnen dus, al dan niet bewust, druk uitoefenen op de student om een bepaalde richting te blijven volgen. Op de vraag hoe, wanneer en in welke mate dit meespeelt, is er geen eenduidig antwoord.

2. Voorstel van resolutie

Julien De Wit geeft het standpunt van de studenten, in het besef dat daar een kostprijs aan vasthangt voor de instellingen. De VVS steunt de vraag naar meer middelen voor de studiebegeleiding, want die mensen leveren prachtig werk.

De VVS steunt voorstellen om de drempels voor heroriëntering weg te nemen. Het kan niet dat studenten die zich niet goed voelen in een richting, niet kunnen heroriënteren omwille van financiële redenen. De spreker heeft evenwel geen goed zicht op de impact van de voorgestelde ingreep. Zijn er veel studenten die niet heroriënteren omdat ze het niet kunnen betalen?

Het is volgens de VVS aan het beleid om krijtlijnen uit te zetten die door de instellingen ingekleurd kunnen worden. Harmonisering van de financiële kaders zou goed zijn, ook omwille van de transparantie voor de student.

De spreker merkt op dat voor studenten in armoede elke euro telt. Maar dit voorstel zal noch de armoede van studenten, noch de fundamentele problemen over heroriëntering oplossen. De VVS vraagt aan het parlement om aan deze twee topics te blijven werken.

Het principe van het voorstel van resolutie verdient steun, hoewel er geen goed zicht is op de juiste impact.

Het is ook niet duidelijk of dit voorstel zal zorgen voor studieshoppen. Een student maakt niet zomaar een studiekeuze. Bij heroriëntering zijn er ook een aantal drempels, zoals een nieuwe start, een nieuwe omgeving en nieuw studiemateriaal kopen, om studieshoppen tegen te gaan.

3. Verzameldecreet in opmaak

Dylan Couck gaat nog in op de voorbereidingen voor een verzameldecreet. Het proces verliep in eerste instantie evidencebased, vertrekkend van een grondige data-analyse. Nadien is er wat dissonantie ontstaan tussen de voorstellen die uiteindelijk in het voorontwerp van decreet zijn opgenomen en de initieel geformuleerde voorstellen.

In voorbereiding van het voorontwerp van decreet gebeurde een grondige oefening op basis van het beschikbare materiaal. Uit data valt te leren welke groepen studenten mogelijk problemen ervaren voor het behalen van het diploma, maar er valt weinig uit te leren over de redenen daarvoor.

Strengere maatregelen die ingrijpen op de gevolgen in het studietraject lossen lang niet alle oorzaken op, merkt de spreker op. Als motivatie of inzet het probleem zijn, kunnen strengere regels mogelijk een incentive zijn, maar er zijn veel meer oorzaken, waardoor het absoluut geen zekerheid is dat een strenger beleid studenten meer zal motiveren om zich extra in te spannen.

Dylan Couck merkt op dat er verschillen zijn in het instroom- en doorstroombeleid van instellingen. Het Rekenhof stelt in haar rapport (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 37-A/1) duidelijk dat de verschillen in het instellingsbeleid voortkomen uit de verschillende pedagogische projecten van de instellingen. Soms ontbreekt de onderbouwing voor de keuzes van de instellingen, maar het is volgens de spreker een belangrijke vaststelling dat de gemaakte keuzes vertrekken vanuit verschillende pedagogische projecten. De Grondwet proclameert de vrijheid van onderwijs, die ook het instroom- en doorstroombeleid van instellingen beschermt.

Bij het maken van studiekeuzes stellen studenten vaak vragen over de verschillen tussen opleidingen aan verschillende instellingen. Studenten houden daar rekening mee. De instellingen hebben de ruimte om te kiezen voor een strakker kader met meer sturing en begeleiding of een kader met meer eigen verantwoordelijkheid voor de student. Zomaar uniformiseren omdat dat beleidsmatig eenvoudiger lijkt, is volgens de spreker geen aangewezen keuze. Er is ook geen evidentie om te stellen dat de voorgestelde uniformiserende maatregelen de meest aangewezen

maatregelen zijn in alle situaties. Studentenpopulaties, opleidingen en het instellingsbeleid verschillen. Daar een aantal elementen uitlichten die voor iedereen hetzelfde moeten zijn, is een keuze waar ernstige vragen bij gesteld kunnen worden, meent de spreker.

In het voorontwerp van decreet zitten volgens de spreker drie elementen die met oriëntering en heroriëntering te maken hebben. Ten eerste is er de verplichting voor instellingen om studenten die het slecht doen in de eerste examenperiode studieadvies aan te bieden. Het is volgens de spreker goed dat instellingen dat zelf kunnen invullen, want de vraag rijst wat een dergelijk verplicht studieadvies betekent. Als men de student niet spreekt en niet weet wat de oorzaken zijn van de slechte punten, kan een instelling aan een student niet meer zeggen om de volgende keer wat harder te studeren of na te denken over een andere opleiding.

In het voorontwerp van decreet staat ook het recht op begeleiding voor studenten. De VVS is daar sterk vragende partij voor. Gelet op de beschikbare middelen en het personeel zullen keuzes gemaakt moeten worden. Monitoraten hebben, zeker in grote faculteiten, enkele weken nodig om na de examenresultaten kort met elke student te spreken. Dan rijst de vraag naar de kwaliteit van de begeleiding. Hoe wordt de student dan echt geholpen? Begeleiding vereist mensen en middelen.

Ten derde is er het voorstel om een mijlpaalsysteem in te voeren tussen het tweede en derde bachelorjaar op basis van de vakken van het eerste bachelorjaar. Het is volgens de spreker een uniformiserende maatregel waarvoor de evidentie ontbreekt. Instellingen worden hierdoor beperkt in hun mogelijkheden om weloverwogen, gefundeerd en gebaseerd op de eigen context een beleid te voeren. Dat is volgens Dylan Couck een sterkte van de instellingen, want zij hebben zicht op de aanwezige studentenpopulatie, de data en de mogelijkheden.

IV. Bespreking

1. Tussenkomen van de leden

1.1. Johan Danen

Het is volgens *Johan Danen* de bedoeling van een hoorzitting om een beter zicht te krijgen op de thematiek en de te nemen initiatieven eventueel bij te sturen. Hij hoopt dat de indieners van het voorstel van resolutie daar rekening mee zullen houden.

Er moet volgens de spreker nagedacht worden over hoe studenten binnen een redelijke termijn een diploma kunnen halen binnen hun interesse- en competentiegebied. De sleutel daartoe ligt, als hij de sprekers goed heeft begrepen, bij een goede voorbereiding en een goede oriëntering. Hij vraagt of de rol van de klassenraad op het einde van het secundair onderwijs niet beter gebruikt kan worden voor een betere oriëntering. Dit eindoordeel komt niet tot bij de hogescholen en universiteiten. Maar wat de klassenraad zegt, is wel sterk bepalend voor de oriëntering en het studiesucces. Hoe kan dat instrument beter gebruikt worden voor een betere oriëntering?

Heroriëntering gebeurt beter niet en als het toch nodig is best zo vroeg mogelijk in de opleiding. Een late heroriëntering heeft weinig zin, noch voor de student, noch voor de studieduur. De spreker vraagt of het dan beter is om een student die bijvoorbeeld in januari vaststelt niet in de juiste richting te zitten, toch nog het jaar te laten afwerken en zich te richten op de vakken die relevant zijn voor een heroriëntering en gedurende het jaar niet te veel ingrepen meer door te voeren.

De warme overgang waarover werd gesproken, is er niet. Wie moet daarvoor zorgen? Is een warme heroriëntering sowieso een realistische verwachting?

Hogescholen en universiteiten leveren veel inspanningen om studenten te werven. Is het mogelijk dat de verwachtingen die in de marketing worden voorgesteld anders zijn dan de realiteit?

Er is een groep studenten die al snel nergens meer opdaagt, stelt de spreker. Is dat een grote groep? Hoe kan dat aangepakt worden?

Is er zicht op de redenen waarom studenten zeggen dat een bepaalde studie niet bij hen aansluit? Wat moet er gebeuren om dat beter in kaart te brengen?

1.2. Kathleen Krekels

Kathleen Krekels gaat eerst in op de uiteenzetting door de VLIR en het ontbreken van een uniforme regeling. Is het mogelijk om overeenstemming te bereiken? Andere sprekers gaven aan dat dat niet evident is en de studenten vragen zich af of een uniforme regeling wel wenselijk is. De spreker vraagt wat de VLIR echt wil en wat misschien niet nodig is.

Over de gewenste terugbetaling bij heroriëntering vraagt het lid hoe dat geregeld is binnen de instellingen. Bestaat de kans dat een student bij heroriëntering binnen de instelling nog moet bijbetalen?

Binnen het project voor hoogbegaafde leerlingen wordt aan studenten van de laatste graad secundair onderwijs de mogelijkheid geboden om al een vak van een studierichting op te nemen, maar er is een koppeling met de studiepunten. Er is soms wat terughoudendheid om dat te doen vanuit de vrees dat men bij falen de studiepunten kwijt is. Hoe zit dat bij heroriëntering?

Is het volgens de sprekers een goede keuze om tijdens het jaar te heroriënteren? Een heroriëntering rond 1 december zou nog het meeste winst opleveren. Wat is wetenschappelijk onderbouwd? Welke praktijkervaringen hebben de sprekers?

Meer dan 70 procent van de heroriënterende generatiestudenten doet dat na het eerste jaar. Ook de cijfers over drop-out en de verdere heroriëntering frapperen de spreker. Wat zegt dat over de instroom?

Er wordt vaak geklaagd over de instroom, wat bij Kathleen Krekels de vraag doet rijzen of het hoger onderwijs niet te democratisch is geworden, waarbij iedereen een kans krijgt op hoger onderwijs. Moet niet strikter ingezet worden op de oriëntering, die nu gebeurt via de ijkingsstoetsen en de Columbusproef? Moet op basis van de resultaten op die toetsen niet gezegd kunnen worden dat bepaalde studierichtingen uitgesloten zijn voor bepaalde studenten?

Over de verplichte heroriëntering na negatieve resultaten in het eerste jaar, vraagt Kathleen Krekels hoe de sprekers de begeleiding zien. Volgens de VVS is het vooral een zoektocht voor de student. De spreker is van mening dat de studiebegeleiding heel oppervlakkig blijft. Er wordt gekeken waarvoor de student geslaagd was en wat wel of niet mogelijk is, om de studieduurverlenging zo beperkt mogelijk te houden. Hoe wordt ingegaan op de inhoud? Hoe wordt gekeken naar de student? Hebben de instellingen zicht op de mogelijkheden, talenten, capaciteiten en studieaanpak van de student?

Daar moet volgens de spreker tijd in geïnvesteerd worden, anders blijft de heroriëntering oppervlakkig en dreigen studenten uit te vallen omdat ze niet gevonden hebben wat ze zochten.

Er is een fiche voor de overgang van het basisonderwijs naar het secundair onderwijs. In het kader van het beleid over hoogbegaafdheid is er ook een fiche voor de overgang van het kleuteronderwijs naar de lagere school. Maar er bestaat geen fiche voor de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs. Moet daar niet veel meer aandacht aan besteed worden?

Vervolgens gaat Kathleen Krekels in op de privacyregeling met betrekking tot de opvolging. Voor de CLB's geldt de regeling dat informatie over de studievoortgang wel doorgegeven mag worden, zonder de toelating van de ouders. Wat te maken heeft met de studievoortgang van een student zou toch doorgegeven moeten kunnen worden tussen instellingen, meent de spreker. Dat staat volgens haar los van de strikte privacy en moet wel bespreekbaar zijn.

Over het voorbeeld van de vroege stage voor verpleegkundigen die soms een verkeerd beeld geeft van de opleiding, zegt de spreker dat een vroege stage zorgt voor een binding met de studie. Ook binnen de lerarenopleiding wordt gepleit voor een snelle kennismaking met de werksfeer. In plaats van te focussen op de timing van de stage moet misschien meer gekeken worden naar de invulling, meent de spreker.

De VVS focuste op de begeleiding. De aandachtspunten over het voorstel van resolutie worden door de spreker meegenomen naar de bespreking, want volgens haar heeft de VVS correct de plus- en minpunten aangegeven.

De VVS zegt dat met de voorgestelde knip opgepast moet worden, rekening houdend met de eigenheid van de instellingen. Daarover vraagt de spreker meer uitleg.

1.3. Hannelore Goeman

Hannelore Goeman is ervan overtuigd dat iedereen hetzelfde voor ogen heeft: nadenken over manieren om studenten zo goed en zo snel mogelijk op de juiste plaats te krijgen in hun opleidingstraject. Dat is een heel belangrijk element voor hun studiesucces, maar ook voor de rest van hun leven.

Het belang van een goede oriëntatie in de overstap tussen secundair en hoger onderwijs is cruciaal. Op dat vlak werden al een aantal goede stappen gezet, onder andere met de Columbusproef. Haar fractie is trouwens ook niet tegen de ijkingsproeven.

Dat neemt niet weg dat de instrumenten niet onfeilbaar zijn en studenten bij de overstap tussen secundair en hoger onderwijs soms een keuze maken waar ze niet tevreden over zijn. Heroriënteren is geen doel op zich, maar het moet wel mogelijk zijn, want voor veel studenten is het vinden van de juiste studierichting een zoektocht.

Het voorstel van resolutie focust op een deelaspect, beaamt de spreker, en gaat vooral in op het heroriënteren doorheen het academiejaar, met nadruk op de eerste examenperiode van het eerste jaar. Hannelore Goeman dankt de sprekers om het debat te verbreden naar heroriënteren in het algemeen.

Het uitgangspunt van de indieners van het voorstel van resolutie was inderdaad dat er geen financiële drempels mogen zijn voor heroriëntering. Zij zien daarbij twee scenario's. Ten eerste zijn er studenten die na enkele weken vaststellen dat ze echt in de verkeerde richting zitten en verbaasd vaststellen dat er aan heroriënteren een serieus prijskaartje kan vasthangen. Ten tweede zijn er studenten die op de eerste examenreeks echt slecht scoren en de overweging maken dat de studierichting te zwaar is. Ideaal wordt dan samen met een studiebegeleider bekeken wat het probleem is: de zwaarte van de studie, de studiemethode, de

verwachtingen over de studierichting enzovoort. Studiebegeleiders hebben vandaag te weinig tijd om die oefening grondig te maken.

Maar volgens Hannelore Goeman is het probleem breder en zijn er financieel te weinig incentives om te heroriënteren, zeker tussen instellingen of buiten de associatie. Veel studiebegeleiders zijn ook geen specialisten over de mogelijkheden van een student, de vaardigheden en de passende studierichtingen.

De spreker schrok van de regels van terugbetaling bij uitschrijving en heroriëntering. Elke instelling voert een eigen beleid. Dat is volgens haar niet transparant en onduidelijk voor de student. Maar in sommige instellingen is heroriënteren ook duur.

In het voorstel van resolutie worden daarom een aantal principes naar voren geschoven. Elke student heeft het recht om zich te vergissen en daar mag geen prijskaartje aan vasthangen. Vandaar het voorstel dat heroriënteren in de eerste maand kosteloos moet kunnen gebeuren. Na de eerste examenperiode moet een billijke prijs worden betaald voor het uitschrijven en/of heroriënteren. De student zou een representatief deel van het vast en variabel deel van het inschrijvingsgeld moeten kunnen terugkrijgen.

Voor het leerkrediet bestaat vandaag wel een uniforme regeling, merkt de spreker op. Waarom zou meer uniformisering niet mogelijk zijn voor de terugbetaling van het inschrijvingsgeld?

Het is Hannelore Goeman niet duidelijk of de instellingen nu radicaal tegen uniformisering zijn. Elke instelling heeft een eigen model, met kwartalen of semesters, maar als een uniforme regeling mogelijk is voor het leerkrediet, waarom dan niet voor de terugbetalingsregels van het inschrijvingsgeld? Is dat onbespreekbaar? Of gaat het om voldoende flexibiliteit te verankeren in een decretale basis?

De spreker beseft dat er voor de instellingen ook een prijskaartje vasthangt aan het in- en uitschrijven en doorverwijzen van studenten. Het is niet haar bedoeling om in een context van besparingen de hogeronderwijsinstellingen nog meer onder financiële druk te zetten. Is, als er een compensatiemechanisme bestaat voor de instellingen, het principe van gratis uitschrijven en heroriënteren na de eerste maand onbespreekbaar?

Zeker tijdens het eerst jaar zou er meer ruimte moeten zijn voor heldere feedback, aandacht voor de studiemethode en binding met de studiekeuze. Als de instellingen daarover nog concrete beleidsaanbevelingen hebben, hoort Hannelore Goeman die graag.

Zij heeft ook de bezorgdheden gehoord over de verplichte heroriëntering. Er is geen wetenschappelijke evidentie dat de mijlpaal een goede maatregel is.

De spreker is voorstander van ijkingsproeven, maar die kunnen volgens haar niet bindend zijn. Het hoger onderwijs moet open blijven en elke student moet de kans krijgen om zich in te schrijven. Er moet maximaal ingezet worden op studiebegeleiding en elke student moet een kans hebben om zich te vergissen. De toekomst van een student mag in geen geval afhangen van een momentopname en het al dan niet halen van goede resultaten op een ijkingsproef.

1.4. Brecht Warnez

Brecht Warnez wijst erop dat het een complex dossier is en dat soms evidenties worden aangenomen die niet altijd evident zijn. Zijn fractie ondersteunt het

pleidooi dat de eerste en belangrijkste stap de oriëntering is, met onder meer de klassenraad, de Columbusproef en de ijkingsstoetsen.

De spreker gaat vooral in op de heroriëntering. Voortgaand op de evidenties waarnaar hij verwees, stelt Brecht Warnez dat veel fracties zich al hebben uitgesproken voor een snelle heroriëntering. Na de uiteenzettingen moet dat misschien vervangen worden door het zoeken naar een geschikt moment voor heroriëntering. Het doel van heroriëntering moet het beperken van de studieduur zijn. Als dat causaal verband er niet is, moet het misschien ook niet gebeuren.

Het voorstel van resolutie is een goede oefening over de inschrijvingsgelden, maar het debat is uiteraard breder. Volgens de VLIR en de VLHORA is de financiële drempel bij heroriëntering een beperkte factor. Dat kan grotendeels opgelost worden door transparantie op te leggen in het onderwijs- en examenreglement. Is dat voldoende? Of is het, naast transparantie, nodig om de financiële drempel te verlagen? Is er een specifieke regeling mogelijk voor kwetsbare studenten, zonder dat een algemene regeling wordt uitgewerkt?

Iedereen gaat er volgens de spreker mee akkoord dat geen enkele student geremd mag worden bij het heroriënteren omwille van de middelen.

Hij benadrukt dat er ook kosten zijn voor de instellingen als een student start. Een vaste kostprijs kan een bewuste drempel zijn om een aantal administratieve kosten te dekken.

Vervolgens gaat Brecht Warnez in op de rol van het leerkrediet bij het heroriënteren. Is dat een trigger voor de student om sneller te heroriënteren? Is er nood aan aanpassingen en, zo ja, op welke wijze?

Hoe kunnen studenten gestimuleerd worden naar een geschikt moment om te heroriënteren? Wat kunnen instellingen doen? Wat kunnen beleidsmakers doen?

Er is verwezen naar het recht op begeleiding bij heroriëntering, naar transparantie, het versterken van de binding en de sociale omgeving. Het kan volgens de spreker een idee zijn voor de VLIR, de VLHORA en de VVS om over de heroriëntering een voorstel te doen over hoe het parlement heroriënteren op een geschikt moment kan stimuleren en hoe de instellingen good practices kunnen uitwisselen. Dat rapport zou omgezet kunnen worden in een regelgevend initiatief.

1.5. Kristof Slagmulder

Kristof Slagmulder meent dat men in de bredere discussie twee belangrijke zaken voor ogen moet houden. Ten eerste is het hoger onderwijs relatief goedkoop. Het inschrijvingsgeld is beperkt in vergelijking met ons omringende landen. De overheid staat in voor het grootste deel van de studiekost. Er zijn in Vlaanderen al veel hefboomen om studenten te ondersteunen, waarbij hij verwijst naar de studietoelagen.

Ten tweede zijn een goede studiekeuze en een gedegen studieoriëntatie van groot belang en een sterke voorspeller van studiesucces. Dat kan niet los gezien worden van te nemen initiatieven voor de kwaliteitsbewaking van de instroom in het hoger onderwijs en de verbetering van de studiebegeleiding. Dan zullen studenten minder foute keuzes maken en zijn ook minder heroriënteringen nodig.

Bij de gelijkschakeling van de terugbetalingsregels moet ook de invalshoek van de hogeronderwijsinstellingen in ogenschouw genomen worden, stelt de spreker. Er zijn mogelijk objectieve redenen om verschillen te handhaven. Hij denkt aan het

verschil tussen universiteiten en hogescholen, het verschil tussen opleidingen met veel of weinig keuzevakken enzovoort.

Een volledige teruggave van het inschrijvingsgeld als men nog niet aan een opleiding is begonnen, lijkt het lid vrij logisch. Uit de uiteenzettingen bleek dat hogeronderwijsinstellingen al heel wat administratieve kosten maken bij de inschrijving van een student. Ook dat kan niet genegeerd worden volgens Kristof Slagmulder.

Een volledige terugbetaling van het inschrijvingsgeld na een maand, kan volgens de spreker het risico vergroten dat studenten te weinig overwogen een richting kiezen.

Hij deelt de analyse dat de wijziging van de terugbetalingsregeling de problematiek van heroriëntering en studievoortgang niet zal oplossen en dat inzetten op een goede eerste oriëntering vanuit het secundair onderwijs en een goede studiebegeleiding cruciaal zijn.

1.6. Loes Vandromme

Loes Vandromme hoort bij leerkrachten vaak de vraag hoe ze leerlingen nog beter kunnen voorbereiden op voortstuderen. Vaak komt de datageletterdheid van scholen en het beleidsvoerend vermogen aan bod, maar eigenlijk weten de scholen niet hoe hun leerlingen het doen in het hoger onderwijs. Hoe kan daar meer aandacht voor zijn?

2. Antwoorden van de VLIR, de VLHORA en de VVS

Saskia Bas gaat eerst in op de vragen over de uniformiteit. Uniformiteit is volgens haar nuttig, maar mag niet radicaal doorgetrokken worden waardoor de eigenheid van de instelling verloren gaat.

Over betalingen bij heroriëntering binnen de instelling zegt de spreker dat aan UHasselt het vaste bedrag één keer aangerekend wordt en de student verder betaalt voor de onderwijsonderdelen die gevolgd worden.

De spreker is er voorstander van dat de instellingen sowieso een kleine kostprijs aanrekenen, ook als de student voor de start van het academiejaar heroriënteert, om een drempel in te bouwen. Die drempel mag voor de spreker uniform zijn voor alle instellingen en dwingt de studenten om goed na te denken over de inschrijving.

Martine Baelmans maakt duidelijk dat van de 17 procent heroriënteerders in het hoger onderwijs 30 procent heroriënteert tijdens het academiejaar en 70 procent erna.

Het advies van de klassenraad is enorm belangrijk, stipt de spreker aan. Dat vereist ook dat klassenraden zich informeren over nieuwigheden in het hoger onderwijs. Al te vaak wordt vertrokken van ervaringen in het eigen verleden. Het lijkt haar ook belangrijk om stil te staan bij de fiche voor de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs. Men moet begrijpen dat er een variabiliteit is over de scholen heen en dat er een sterke professionalisering nodig is om dit valide te maken.

Het is ook geen oplossing voor de studiekeuze op zich, want daar kunnen ook aspecten van motivatie, binding, studiemethode enzovoort aan toegevoegd worden. Het hoger onderwijs heeft volgens Martine Baelmans sterk, gevalideerd wetenschappelijk werk geleverd voor Columbus. Daarin zitten elementen over motivatie, studiemethode, validiteit enzovoort. Met de ijkingstoetsen die daaraan worden toegevoegd, ontstaat opleidingspecificiteit.

Er lopen onderzoeken om na te gaan of dat ook binnen een talig kader in de humane wetenschappen mogelijk is, om de taalvastheid, het taalredeneervermogen en de digitale datageletterdheid te toetsen. Dat moet wetenschappelijk onderbouwd zijn, want men moet beseffen dat men met individuele jongeren bezig is.

Over studenten en privacy zegt de spreker dat de instellingen de houding aannemen dat studenten volwassen mensen zijn die zelf kunnen meegeven wat in hun dossier zit. De instellingen worden dus niet beperkt door de privacyregels, omdat een student die zijn traject uitstippelt daarbij hulp kan krijgen, maar het eigenaarschap over zijn data behoudt. Als de student iets verzwijgt, is de begeleiding misschien minder accuraat.

Over motivatie en studiemethode bestaan heel goede modules en zelftesten, merkt de spreker op. Dat wordt ook verder gedigitaliseerd, zodat het ook financieel draagbaar is. Het Voorsprongfonds biedt daarbij ondersteuning.

Over het punt dat er financieel te weinig incentives zijn om te heroriënteren, stelt de spreker dat zij geen voorstander is van incentives om te heroriënteren, want dat geeft een vluchtweg voor studenten. De instellingen moeten zorgen voor begeleiding naar het uiteindelijke doel.

De spreker is niet per se tegen uniformisering, als dat zorgt voor transparantie maar als dat ook de eigenheid van de instellingen, de verschillen van de kwalificatieniveaus en de verschillen van de pedagogische concepten in rekening brengt.

De spreker dringt aan om niet te snoeien in de studiegelden. Studiebegeleiding aan universiteiten en hogescholen kost geld en wordt al te snel opzijgeschoven omdat het onbetaalbaar wordt. Aan de KU Leuven gaat een deel van de studiegelden effectief naar studentenvoorzieningen en loopbaanbegeleiding. Daarop besparen, heeft gevolgen voor de individuele studentenbegeleiding, benadrukt de spreker.

Karen Weis gaat eerst in op het juist voorstellen van een opleiding. Zij garandeert dat medewerkers van PXL-opleidingen op infodagen geen verkeerde indruk wekken. Er zijn heel veel verschillende types studenten, merkt ze op. Sommige zijn heel bewust bezig met de studiekeuze, andere moeten bij het begin van het academiejaar nog een keuze maken. Dan rijst onmiddellijk de vraag of die studenten wel een bewuste keuze hebben gemaakt. Instellingen kunnen veel informatie geven op infodagen op secundaire scholen, maar als het de mensen niet interesseert, zullen ze geen bewuste keuze maken. Dat is de belangrijkste groep om te bereiken, stipt de spreker aan.

Er werd gesproken over transparantie en het vermelden van de kostprijs voor heroriëntering op de website van de instelling. Aan Hogeschool PXL krijgt elke student een startboek, met daarin meerdere pagina's over heroriëntering, de kostprijs en de gevolgen voor het leerkrediet. De spreker is voorstander van transparantie en het verplicht opnemen van de informatie in het onderwijs- en examenreglement, want bij sommige instellingen is die informatie moeilijk te vinden of ontbreekt ze zelfs. Als een student kiest voor een instelling, moet hij ook weten wat de gevolgen daarvan zijn, meent de spreker.

Studenten die bij Hogeschool PXL inschrijven, starten een verplicht oriënteringstraject, legt *Karen Weis* uit. Bij de start van het academiejaar doen de studenten een aantal testen over de kennis die nodig is voor de opleiding en krijgen daar feedback over. Na de eerste examenperiode krijgen ze op basis van het studierendement een groen, oranje of rood licht. Met de trajectbegeleider worden de resultaten besproken, waarbij de spreker opmerkt dat sommige trajectbegeleiders 150 studenten moeten opvolgen. Het is dan onmogelijk om alle studenten na de

examenperiode te zien. De trajectbegeleiders zijn vragende partij om hun werk nog beter te doen, maar daarvoor is er maar één oplossing: meer geld.

Als uit het oriënteringstraject blijkt dat een student niet op de juiste plaats zit en stopt, wordt aan Hogeschool PXL altijd een afhaakrapport gemaakt. Daarin wordt opgenomen waarom de student stopt. Het is dus mogelijk om te traceren waarom studenten stoppen, maar dikwijls staan algemene redenen vermeld als 'geen interesse in de opleiding'. Deze rapporten dienen ook om het beleid te verbeteren.

Als iemand binnen Hogeschool PXL heroriënteert voor de start van het academiejaar, kost dat niks. Dat is ook het geval tijdens de eerste maand, want het vast gedeelte wordt overgedragen naar de nieuwe opleiding. Na de eerste maand betaalt men voor de lessen die gestart zijn. Interne heroriëntering kost dus niet veel, merkt de spreker op. Uitschrijven en ergens anders starten, kost meer.

Over hoogbegaafde studenten met een creditcontract zegt de spreker dat deze studenten leerkrediet inzetten, net zoals een gewone bachelor met een diplomacontract. Als ze niet slagen, zijn ze dat inderdaad kwijt. Om de studenten te beschermen, beperkt de instelling dat tot maximaal tien studiepunten.

Vervolgens gaat Karen Weis in op de privacy. Het probleem is dat er geen juridische band meer is met de studenten die vertrokken zijn en de instelling hen dus niet meer kan opvolgen. Hogeschool PXL heeft al regelmatig aan de administratie gevraagd om gegevens te bezorgen over wat de uitstromers doen, net om het beleid vorm te geven, maar die worden niet ter beschikking gesteld op basis van het ontbreken van een juridische band met de student.

De regels van het leerkrediet zijn niet volledig geharmoniseerd, stipt de spreker aan. De grensdatum tot wanneer de student het leerkrediet terugkrijgt, wordt bepaald door de instellingen zelf. Dat is net het probleem voor de harmonisering. De spreker is persoonlijk niet tegen harmonisering. Het zou haar werk veel gemakkelijker maken, maar in de praktijk zou het voor problemen zorgen, zeker voor meer technische opleidingen zoals de Hogere Zeevaartschool, die niet de mogelijkheid heeft om de kosten van bepaalde opleidingen te compenseren met andere opleidingen. Als het bedrag overal gelijkgeschakeld wordt, worden die richtingen zwaarder getroffen.

Een regeling voor de financieel meest kwetsbare studenten is er al, stipt de spreker aan. Dat is het beursstatuut. Voor een student in dat statuut is aan Hogeschool PXL de enige kostprijs het studiegeld van 113,2 euro. Als de student van richting verandert, zijn er geen extra kosten. Bij verandering van instelling betaalt de beursstudent twee keer 113,2 euro.

Het leerkrediet is volgens de spreker absoluut een trigger om te heroriënteren. Studenten richten de datum om te heroriënteren daarop. Maar volgens Karen Weis is eind oktober al vrij laat. Wie dan nog instapt in een nieuwe richting heeft al de helft van de lessen gemist.

Men mag bij heroriëntering de kostprijs van het studiemateriaal niet uit het oog verliezen, merkt de spreker op. Dat is soms duurder dan het vast gedeelte van het inschrijvingsgeld.

Marc Verdyck gaat eerst in op de overdracht van informatie van het secundair onderwijs naar het hoger onderwijs. Het hoger onderwijs is een nieuwe situatie voor een student. Learning analytics zal in de toekomst voor de instellingen betere inzichten verschaffen over het presteren van de student op het moment. Het is de bedoeling dat op die manier instellingen ook zicht krijgen op de oorzaken waarom

het studieproces van een student op een bepaald moment in het slop zit en wat instellingen daaraan kunnen doen.

In de toekomst zou men zich kunnen afvragen welke informatie binnen de omgeving van learning analytics gebruikt mag worden. Samen met studentenvertegenwoordigers moet worden nagegaan wat acceptabel is en hoe de privacy gerespecteerd kan worden.

Instellingen hebben weinig zicht op de studenten die niet komen opdagen, stelt de spreker. Het toenemende gebruik van elektronische leeromgevingen, met daaraan gekoppeld de mogelijkheden van learning analytics, zouden instellingen in de toekomst meer zicht kunnen geven op die groep.

Over leerlingen die in het laatste jaar van het secundair onderwijs willen proeven van het hoger onderwijs zegt de spreker dat deze leerlingen hun leerkrediet kwijt zijn als ze niet slagen of zich uitschrijven. Bij een creditcontract verliest een leerling het leerkrediet als het contract wordt stopgezet.

Het leerkrediet is een trigger voor heroriëntering, maar ook om uit te schrijven, benadrukt de spreker. Het leerkrediet heeft een afschrikkingseffect. Door de regelgeving wordt sterk ingezet op het vermijden van mislukkingen. Instellingen geven de boodschap dat studenten niet te veel mogen riskeren. De spreker vraagt zich af of door bepaalde aspecten van het leerkrediet instellingen studenten niet te veel fixeren op niet mislukken in plaats van op zoveel mogelijk behalen.

Marc Verdyck wil heel voorzichtig antwoorden op de vraag of het hoger onderwijs te democratisch is geworden. Misschien is dat hier en daar wel het geval, maar dat biedt ook een voordeel.

De ijkingsproef is een momentopname, bevestigt de spreker. Men zou dus ruimer moeten kijken dan alleen een ijkingsproef.

Het belang van een goede eerste stage-ervaring kan volgens de spreker niet genoeg benadrukt worden. In de lerarenopleiding vallen vaak mannelijke studenten uit. Daarvoor zijn er verschillende oorzaken, wat volgens hem nogmaals aantoont dat heroriëntering een delicaat onderwerp is. Een van de redenen is dat in het begin van de lerarenopleiding bij de eerste stages sterk de nadruk wordt gelegd op planningsvaardigheden, iets waar jongens van 18 jaar minder goed toe in staat zijn dan hun vrouwelijke leeftijdsgenoten. De eerste stages moeten dus goed en voldoende ruim ingevuld worden, stipt de spreker aan.

Principieel kan er meer uniformiteit zijn, als men voldoende rekening houdt met de verschillende onderwijsorganisaties. Het is ook van belang dat het geautomatiseerd wordt en aangestuurd door de onderwijsadministratie.

Julien De Wit gaat eerst in op de marketing van de instellingen. Hij beaamt dat instellingen studenten willen lokken en enthousiasmeren voor de richtingen die worden aangeboden. Er moet wel altijd de nadruk liggen op de begincompetenties en waar men naartoe wil. Het is dus van belang dat de verwachtingen juist worden geschetst.

Volgens de spreker is de groep studenten die niet komt opdagen na de coronacrisis groter geworden. De binding tussen de instelling, de opleiding en de student is belangrijk, met de campus als verbindende plaats. Door de coronacrisis is die rol wat weggevallen.

Er is weinig informatie over de beweegredenen van studenten waarom ze vinden dat een bepaalde richting niets voor hen is. Er wordt misschien wel te laat gedacht

aan de vraag of een richting al dan niet past bij de student. Idealiter is men al in het secundair onderwijs bezig met de vraag waar een student goed of minder goed in is en dat mee te nemen in het oriënteringstraject.

De spreker begrijpt dat onderwijs efficiënt moet zijn en men niet eindeloos opleidingen kan aanvatten. Hij wijst evenwel ook op het grote belang van het democratisch onderwijs, dat een groot deel van de welvaart oplevert. Studenten hebben ook het recht om eens een fout te maken.

De spreker beaamt dat de begeleiding naar een studiekeuze beter kan. Oriënteren is dus belangrijker dan heroriënteren.

De kostprijs voor het veranderen was soms ontransparant, merkt de spreker op. Het gaat ook om meer dan de betalingen aan de instelling. Studietoelagen en een kot dat niet zomaar opzegbaar is bijvoorbeeld, zorgen ervoor dat de kostprijs groter is dan gedacht.

De VVS is voorstander van uniformisering, zodat het voor studenten duidelijker is waar ze aan toe zijn. Zeker voor studenten die het financieel minder breed hebben, is financiële planning belangrijk.

Het is volgens Julien De Wit inderdaad nuttig om voor de financiële kosten vooral te kijken naar studenten die het echt nodig hebben. Als een grens wordt getrokken, zoals voor een beurs, is er altijd een groep die net niet aan de voorwaarden voldoet maar voor wie de situatie wel al problematisch is.

Het is volgens de VVS belangrijk dat de student het eigenaarschap behoudt over de data. De student mag niet herleid worden tot een dossier. Voorkennis over een student kan relevant zijn, maar het is vooral belangrijk dat de student een eerlijke kans krijgt. Men mag ook niet vergeten dat een persoon ook sterk kan veranderen tussen het zesde middelbaar en het eerste jaar hoger onderwijs. Het is dus van belang dat de overgedragen data nog representatief is voor de student.

Dylan Couck merkt op dat lang gediscussieerd kan worden over het feit of de inschrijvingsgelden nu laag of hoog zijn, maar de belastingdruk is ook hoog. Het is dus niet alleen door het inschrijvingsgeld dat mensen, studenten en de hele maatschappij bijdragen aan het hoger onderwijs.

Over het bindend maken van instrumenten in het kader van de oriëntering zegt de spreker dat, ondanks de soms verschillende visies, de algemene conclusie van de sprekers tijdens de hoorzitting in september 2020 (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 459/1) was dat, met de huidige kennis over de instrumenten en het werken van het studieproces, het bindend maken niet de gewenste optie is.

Democratisering wil niet zeggen dat niet duidelijk mag zijn waar de lat ligt en wat de verwachtingen zijn naar de student. Die mogen geëxpliciteerd zijn en hoog liggen, merkt de spreker op. Wel met de nuance dat de ene student de hoge verwachtingen zal aangrijpen om daar naartoe te werken, terwijl de andere student moeilijker kan omgaan met de druk die de verwachtingen mogelijk creëert. Studenten zijn verschillend en dat maakt het moeilijk om met enkele regels voor alle studenten goed te doen en keuzes te maken. Het is op dat vlak zoeken naar beleid en communicatie die aanslaan bij zo veel mogelijk studenten.

Het leerkrediet werkt deels als sturend element, maar wel pas op het moment dat de student merkt dat het leerkrediet bijna op is. Veel studenten die starten, op traject zitten en soms falen, liggen niet wakker van het leerkrediet, net zoals studenten die niet in de problemen komen qua studievoortgang. De informatie over

de mate waarin de instrumenten sturend werken in het hoger onderwijs is beperkt, stelt de spreker.

Het scheppen van de juiste verwachtingen en welke informatie daartoe best meegegeven wordt, is niet evident. Als veel informatie wordt meegegeven, kan de vraag gesteld worden wat blijft hangen. De verwachtingen van studenten ten aanzien van de opleidingen worden in grote mate bepaald door het traject dat ze lopen voor ze in het hoger onderwijs terechtkomen. Hun verwachtingen over opleidingen zijn vaak gebaseerd op ervaringen van ouders, medestudenten of de media. De hogeronderwijsinstellingen kunnen hameren op de juiste verwachtingen, maar als een student een bepaald beeld heeft van een opleiding met het oog op een bepaalde job, is het niet evident om die verwachtingen bij te sturen.

Bij de studiebegeleiding moet volgens de spreker een onderscheid gemaakt worden tussen de eigenlijke studiebegeleiding, die ingaat op het studieproces en de manier van studeren, en de trajectbegeleiding die betrekking heeft op het samenstellen van trajecten en het eventueel wijzigen van opleidingen. Een groep studenten heeft volgens de spreker meer begeleiding nodig. De vraag is of instellingen dat kunnen aanbieden. Er wordt gekeken naar digitale alternatieven om drempels weg te werken. De financiële context voor het hoger onderwijs is heel beperkend. Er wordt al een aantal jaren niet geïnvesteerd zoals vooropgesteld in de Codex Hoger Onderwijs. Dat zet druk op instellingen om keuzes te maken. Dat betekent dat onder meer deze diensten daaronder te lijden hebben, zeker als op hetzelfde moment studentenaantallen stijgen.

De knip zoals vooropgesteld in het regeerakkoord was tussen de bachelor en de master. Dat betekende dat zolang de bachelor niet was afgerond een student de master niet kon starten, met een uitzondering van dertig studiepunten. Als 2,5 van de 3 jaar van de bachelor zijn afgerond, kon men dus de master starten. Die maatregel is niet positief onthaald, omdat de evidentie daarvoor ontbreekt, maar het is ook verkeerd om de bachelor en de master te zien als twee afzonderlijke opleidingen. Het is belangrijker om na te gaan welke vakken in de bachelor zeker gevolgd moeten zijn om een bepaald mastervak te kunnen starten. De spreker stelt in vraag of de volledige bachelor afgerond moet zijn om elk vak in de master aan te kunnen.

In het voorontwerp van decreet staat dat op het einde van de tweede bachelor dezelfde opleiding niet voortgezet mag worden als niet het volledige eerste bachelorjaar is afgerond. Dat is dus geen pauze maar een stop, stelt de spreker.

De knip wordt dus verplaatst, maar ook verstrengd. Er is al gewezen op de evidentie, stelt de spreker. Hij meent ook dat de transparantie meer wordt gecreëerd voor beleidsmakers dan voor studenten, voor wie bij de keuze van een studie de concrete vormgeving van de studievoortgangsmatregelen niet de eerste zorg is. Tijdens het academiejaar en na examenresultaten is de instelling het best geplaatst om met de student te communiceren over alle maatregelen. Daarvoor is er volgens Dylan Couck geen nood aan uniformisering van een enkele maatregel. Dat betekent niet dat de communicatie nu overall optimaal is, maar dat is een ander vraagstuk.

Instellingen voeren in het kader van de doorstroom en heroriëntering van studenten een beleid dat veel ruimer is dan de studievoortgangsmatregelen. In het traject van een student zijn er verschillende stappen. Hij wordt op gesprek gevraagd of wordt gevraagd om toetsen af te leggen in het kader van oriëntering. Afhankelijk van de instelling vertrekken die stappen vanuit een ander beleid of een ander pedagogisch project over het geven van meer of minder kansen aan de student.

De knip in het voorontwerp van decreet beperkt die mogelijkheden sterk. De spreker heeft niet de indruk dat aangetoond kan worden dat er een meerwaarde is voor

het hoger onderwijs en voor de studievoortgang van studenten. Bovendien moet men zich de vraag stellen wat de rol is van de decreetgever als het gaat over studievoortgang. Iedereen is voorstander om het hoger onderwijs een duidelijk kader te geven, meent de spreker. De vraag is of de decreetgever de maatregelen heel concreet moet voorschrijven voor alle instellingen op dezelfde manier. Daar is de spreker niet van overtuigd.

Er mag wel een debat gevoerd worden over het feit of het huidige kader niet strenger mag zijn. De evidentie toont aan dat er op bepaalde punten nog werk is en strengere maatregelen mogelijk een positief effect kunnen hebben. Volgens de spreker moet daartoe het kader strenger worden en niet de maatregelen.

3. Replieken van de leden

Johan Danen heeft het idee dat een aantal instellingen eigen studievoortgangsmaatregelen nemen die best streng zijn. Er is dus geen uniformiteit en het is goed dat elke instelling eigen accenten kan leggen.

Hij heeft begrepen dat een uniformisering op het vlak van heroriëntering ook geen goede zaak is voor de terugbetaling en het omgaan met inschrijvingsgelden. Misschien zijn er mogelijkheden om bepaalde aspecten wel mee te nemen, zoals het overdraagbaar maken van het vast gedeelte van het inschrijvingsgeld tussen instellingen. Dat zou ook vermijden dat studenten van kleinere instellingen die willen heroriënteren beperkt zijn tot de eigen instelling, omdat bij het veranderen van instelling opnieuw het vast gedeelte betaald moet worden. Ook over het moment van heroriëntering zijn er volgens de spreker mogelijkheden tot uniformisering. Er kan ook decretaal geregeld worden dat bij heroriëntering voor een bepaalde datum het vast gedeelte van het inschrijvingsgeld overgaat naar een andere instelling. Er zijn volgens de spreker dus mogelijkheden om een zekere vorm van uniformiteit op te nemen in een decretaal kader.

Er is weinig zicht op de redenen waarom studenten heroriënteren. Sommige instellingen doen inspanningen om daar zicht op te krijgen, maar het lijkt hem goed om een studieopdracht uit te schrijven om daar Vlaanderenbreed meer zicht op te krijgen.

Kathleen Krekels wil haar opmerking over de democratisering van het hoger onderwijs verder duiden. Voor iemand naar het hoger onderwijs gaat, wordt een studieperiode van vijftien jaar doorlopen. In die periode wordt niet alleen de persoonlijkheid gevormd, maar wordt ook een soort studentenprofiel ontwikkeld. Iedereen moet de kans krijgen om hoger onderwijs aan te vatten. Maar er zijn veel verschillende types hoger onderwijs, van hbo5, over graduatens, professionele bachelors en academische bachelors tot masters, die geënt zijn op bepaalde studentenprofielen. Bij de keuze voor het hoger onderwijs moet een student ook een realistische inschatting maken van het type student dat men is en welke richting daar best bij aansluit. Dat moet duidelijk meegenomen worden in de oriëntatie naar het hoger onderwijs. De Columbusproef en de ijkingstoetsen kunnen daar richting aan geven. Het is misschien niet nodig om ze bindend te maken, maar er moet wel iets gebeuren met de resultaten.

Hannelore Goeman erkent de meningsverschillen over de manier waarop het secundair onderwijs wordt gemoderniseerd, maar zij is wel voorstander van een duidelijk onderscheid tussen een arbeidsmarkt- of doorstromingsgericht traject. Er zijn al goede stappen gezet voor de oriëntatie van het secundair onderwijs naar het hoger onderwijs.

Er zijn volgens haar realiteiten waar men niet omheen kan en zij verwijst naar het watervalstelsel en het feit dat ouders een bepalende factor zijn in de keuze van

studenten. Zij wil absoluut vermijden dat het onmogelijk wordt voor een student uit het bso om nog in te schrijven aan een universiteit of hogeschool.

Goede oriëntatieproeven om een realistisch beeld te krijgen waar de student staat en zelfs een verplichte remediëring kunnen voor de spreker, maar een bindende proef waarbij iemand op basis van de vooropleiding wordt uitgesloten om zelfs maar deel te nemen aan het hoger onderwijs kan voor haar absoluut niet.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Kristof SLAGMULDER
Johan DANEN
Brecht WARNEZ
Koen DANIELS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

bso	beroepssecundair onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
hbo5	hoger beroepsonderwijs 5
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
stuvo	studentenvoorzieningen
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad
VVS	Vlaamse Vereniging van Studenten